

SINDIKALNI POROČEVALEC

PRILOGA DELAVSKE ENOTNOSTI

21. 5. 1981 — ŠT. 5

**Osnutek resolucije
za Tretji kongres
samoupravljalcev
Jugoslavije**

Osnutek resolucije 3. kongresa samoupravljalcev Jugoslavije, ki ga odbor za sklic in pripravo kongresa daje v javno razpravo, vsebuje rezultate prvega delovnega obdobja pri pripravljanju kongresa, v katerem smo izbrali tista vprašanja, za katera menimo, da mora kongres glede njih zavzeti svoja stališča in določiti naloge v kongresni resoluciji. Osnovni namen osnutka resolucije je, da bi bil izhodišče, okvirna usmeritev za široko razpravo o vprašanjih, ki jih bo obravnaval kongres, pri čemer pa izhajamo iz tega, da bodo potrebna nadaljnja prizadevanja za dokončno oblikovanje predloga resolucije in sprejem le-te na kongresu.

Zaradi tega pričakujemo iz javne razprave pripombe in predloge, da bi osnutek resolucije dopolnili tako pri vprašanjih, ki smo jih načeli, kakor pri drugih vprašanjih, ki jih morebiti nismo načeli, a so pomembna za nadaljnji razvoj samoupravnih odnosov.

Bogastvo in širina javne razprave bosta zagotovila, da bomo do 3. kongresa in na samem kongresu izoblikovali jasna in konkretna stališča o najpomembnejših vprašanjih samoupravnega razvoja združenega dela.

Razprava bo trajala do začetka kongresa, pripombe in predloge pa pošiljajte na naslov: Odbor za sklic in pripravo 3. kongresa samoupravljalcev Jugoslavije, 11000 Beograd, Trg Marksa i Engelsa 5.

Osnutek resolucije za Tretji kongres samoupravljalcev Jugoslavije

Tretji kongres samoupravljalcev je prvo veliko zborovanje delavskega razreda Jugoslavije, ki bo potekalo brez vodje naše revolucije Josipa Broza Tita, pobudnika in stratega socialističnega samoupravljanja.

Tretji kongres bo tudi brez tovariša Edvarda Kardelja, ki je dal neprecenljiv teoretičen in praktičen prispevek k zasnovi in razvoju sistema samoupravljanja.

V imenu delavskega razreda in vseh delovnih ljudi, vseh narodov in narodnosti Jugoslavije izraža kongres njihovo enotno odločnost, da brez omahovanja nadaljujejo veliko zgodovinsko delo tovariša Tita in Zveze komunistov Jugoslavije.

Tretji kongres samoupravljalcev Jugoslavije, kot demokratičen delavski zbor delegatov, ki so jih neposredno in s sodelovanjem organiziranih socialističnih družbenih sil izvolili delavci v združenem delu, je sklican z namenom, da oceni dosedanje uspehe in probleme v razvoju socialističnega samoupravljanja in spodbudi procese njegovega nadaljnega razvoja ter kar najdoslednejše uresničevanje samoupravnega položaja delavca v združenem delu.

Drugi kongres samoupravljalcev Jugoslavije, ki je bil v enem izmed prelomnih trenutkov našega razvoja, je odločilno vplival na razvoj socialističnih samoupravnih družbenoekonomskih, političnih in mednarodnih odnosov v naši državi. Delavski razred je na drugem kongresu odločno napadel etatizem, tehnokratski monopolizem in nacionalizem, kot tudi protisocialistične in protisamoupravne težnje ter tako še enkrat potrdil svojo odločenost, da bo še naprej utrjeval in razvijal velike pridobitve naše revolucije — neodvisnost naše skupnosti, socialistično samoupravljanje, bratstvo, enotnost in enakopravnost narodov in narodnosti Jugoslavije.

S prikazom izkušenj dvajsetletnega razvoja je drugi kongres odgovoril na temeljna vprašanja, ki so se pojavila v dotedanji praksi samoupravljanja ter nakazal smeri in perspektive izgradnje socialistične samoupravne družbe, ki temelji na oblasti združenega dela. V minulem desetletju smo sprejeli ustavo in zakon o združenem delu, s katerima po eni strani uvajamo in utrjujemo nove odnose v federaciji na podlagi polne enakopravnosti in enotnosti narodov in narodnosti ter suverenosti socialističnih republik in pokrajin, odpiramo procese samoupravnega konstituiranja združenega dela od temeljne organizacije združenega dela do najširših oblik samoupravnega organiziranja, s katerim delavski razred postaja vladajoča ekonomska in politična sila v naši družbi. S tem smo zaokrožili idejnopolitične, ustavne in institucionalne osnove za dolgoročen razvoj samoupravnih družbenoekonomskih in političnih odnosov ter dinamičen materialni in kulturni razvoj države.

Kljub številnim resnim težavam in pomanjkljivostim, s katerimi se soočamo, je samoupravljanje v minulih desetih letih potrdilo svoj zgodovinski pomen z uresničitvijo pomembnih rezultatov v razvoju materialnih

proizvajalnih sil, s krepitvijo družbenega položaja delovnih ljudi — samoupravljalcev, z nenehnim naraščanjem njihovega osebnega in družbenega standarda.

V preteklem desetletju se je družbeni proizvod povečal za več kot tričetrt, na prebivalca pa za več kot 50 odstotkov. V združenem delu se je zaposlilo nad dva milijona novih delavcev. Osnovna sredstva v družbenem sektorju gospodarstva so se več kot podvojila, na delavca pa so se realno povečala za okoli 50 odstotkov.

Napredovali smo pri zadovoljevanju osebnih in družbenih potreb delovnih ljudi. Osebna poraba in življenjski standard sta se v celoti povečala za dve tretjini. V preteklem desetletju smo zgradili okoli 1,4 milijona stanovanj.

Vse to ponazarja velik napredek, ki smo ga dosegli v preteklem obdobju in ki je temelj našega nadaljnega dinamičnega materialnega in družbenega razvoja.

V številnih državah, v delavskem in naprednem gibanju v svetu, še vedno narašča zanimanje za samoupravljanje kot objektivno potrebo in zahtevo po razvoju sodobne človeške družbe, tako da se v različnih družbenih pogojih pojavljajo tudi različne oblike samoupravljanja, soodločanja in participacije delavcev pri upravljanju s podjetji. To še povečuje odgovornost naših delovnih ljudi in subjektivnih sil Jugoslavije za nadaljnji uspešen razvoj samoupravljanja pri nas.

Tretji kongres samoupravljalcev Jugoslavije bo v izredno neugodnih mednarodnih, političnih in ekonomskih razmerah, obremenjenih s krizo detanta, z okrepljenim merjenjem moči med blokoma, z vojaškimi spopadi, v kar so vpletene tudi neuvrščene države, s pospešeno dirko v oboroževanju in s številnimi nevarnimi grožnjami za skalitev miru v svetu. Za mednarodne ekonomske odnose je še posebej značilno poglobljanje razlik med razvitimi in državami v razvoju, ekspanzija multinacionalnih družb in pritisk mednarodnega monopola na svetovno tržišče, stagniranje proizvodnje in upadanje stopnje rasti mednarodne menjave, kar še bolj otežuje pogoje in možnosti za razvoj gospodarsko nezadostno razvitih držav. Ekonomska kriza z ekonomskimi in socialnimi spopadi je zajela vse države in vsa območja sveta. Kot kriza družbenih sistemov, ki temeljijo na monopolu kapitala in na državnostninskih odnosih, pa tudi kot organska

kriza sodobnih mednarodnih ekonomskih odnosov ima dolgoročen pomen.

Neugodna gibanja v našem gospodarstvu, na katera močno vpliva tudi mednarodni ekonomski položaj, se izražajo predvsem v resnih motnjah v družbeni reprodukciji, v visoki stopnji inflacije in primanjkljaju v plačilni bilanci. K temu so veliko prispevali nerazviti socialistični samoupravni odnosi, pa tudi neugodna struktura gospodarstva, povečana uvozna odvisnost in premajhna usmeritev v izvoz, zaostajanje v rasti produktivnosti dela, zanemarjanje objektivnih ekonomskih zakonitosti, avtarkizem, razpadanje enotnega jugoslovanskega trga in zanemarjanje njegove vloge, krepitev volonterstva v odločanju o gospodarskih poslih in v gospodarstvu sploh. To je nujno povzročilo zastoj v razvoju samoupravljanja in okrepilo administrativni intervencionizem.

Kongres meni, da je kljub neugodnim mednarodnim ekonomskim in političnim gibanjem ter resnim gospodarskim težavam v naši državi možno in nujno odločno spremeniti sedanje odnose v smislu obvladovanja celotnih odnosov v družbeni reprodukciji, posebej še v delitvi skupnega dohodka, zlasti akumulacije, v korist združenega dela.

Kongres poudarja, da smo ustvarili takšne družbene in ekonomske odnose, ko morajo delavci nujno obvladovati celotni dohodek, ki ga ustvarjajo. Neugodne ekonomske in politične razmere v svetu, nestabilnost in inflacija v našem gospodarstvu ne morejo biti razlog, da bi odlagali spreminjanje sedanjih odnosov v delitvi in razpolaganju z dohodkom, posebej še s sredstvi, ki so namenjena krepitvi materialne osnove dela. Nasprotno, brez teh sprememb ne moremo zaježiti inflacije in uresničiti programa stabilizacije.

Skratka, obvladovanje celotne družbene reprodukcije in uresničevanje gospodarske stabilizacije sta ključni nalogi delavskega razreda v naši družbi. Ti nalogi sta medsebojno povezani in pogojeni. Brez stabilizacije gospodarskih tokov ni stabilizacije družbenih odnosov in obratno — trajne stabilizacije gospodarskih tokov ni brez odločilne vloge delavskega razreda v upravljanju s temi tokovi.

Ker lahko našete naloge uresničimo le z vztrajno borbo delavcev samih, v njihovih samoupravnih organizacijah in skupnostih, hkrati z nenehno aktivnostjo vseh organiziranih socialističnih sil, sprejema tretji kongres samoupravljalcev naslednjo

Resolucija o obvladovanju družbene reprodukcije

1. Tretji kongres samoupravljalcev ugotavlja, da v praksi še nismo v celoti uresničili pravice, ki jo vsakemu delavcu zagotavlja ustava, da skupaj in enakopravno z drugimi delavci v združenem delu upravlja z delom in sredstvi v celotnih odnosih družbene reprodukcije. To velja predvsem za odločanje o

celotnem dohodku v temeljni organizaciji združenega dela, ki ga delavci ustvarijo, posebej še za odločanje o sredstvih, ki so namenjena za razširitev in posodobitev materialne osnove dela ter za zadovoljevanje skupnih in splošnih družbenih potreb izven temeljne organizacije.

BELEŽKE:

Med viri sredstev za financiranje razširjene reprodukcije prevladujejo krediti iz sredstev skoncentriranih v bankah, o katerih kljub temu, da so v organih upravljanja bank tudi delegati temeljnih organizacij, dejansko ne odločajo delavci teh organizacij. O teh sredstvih v glavnem odločajo dejavniki izven združenega dela, ki so neformalno povezani s poslovnimi organi tozgov, bank, izvršnimi organi družbenopolitičnih skupnosti in organi družbenopolitičnih organizacij. Delavci v združenem delu torej še vedno ne morejo resnično odločati o pogojih in rezultatih svojega dela, torej nimajo takšnega družbenoekonomskega položaja, ki ga ustava opredeljuje kot temelj socialistične družbene ureditve SFRJ in temelj njene ekonomske učinkovitosti.

Pri zadovoljevanju skupnih potreb v ali po samoupravnih interesnih skupnostih na področju družbenih dejavnosti prav tako nismo povsem uresničili pravice delavcev, ki v teh skupnostih združujejo sredstva za skupno zadovoljevanje svojih potreb, da bi o njih odločali. Pa tudi delavci, ki s svojim delom na tem področju zadovoljujejo njihove potrebe, še vedno nimajo enakega družbenoekonomskega položaja kot ostali delavci v združenem delu. Družbene dejavnosti, v katerih delajo ti delavci, še niso v celoti postale sestavni del enotnega procesa družbenega dela.

Tudi sredstev, ki so namenjena zadovoljevanju splošnih družbenih potreb v družbenopolitičnih skupnostih, delavci še vedno ne kontrolirajo učinkovito. Čeprav ni mogoče v skupščinah družbenopolitičnih skupnosti sprejeti odločitev o virih, obsegu in namembnosti teh sredstev brez soglasja delegatov v zborih združenega dela, tudi ta sredstva zaradi slabosti v delovanju delegatskega sistema in opravljanju funkcij organov družbenopolitičnih skupnosti niso pod kontrolo delavcev v združenem delu.

Glede na to je tretji kongres samoupravljalcev ugotovil, da čakajo delavce v združenem delu in organizirane socialistične sile še velike naloge v boju za popolno uveljavitev družbenoekonomskega položaja delavcev, ki jim bo omogočal dejansko upravljanje z njihovim delom in pogoji in rezultati dela. Obvladovanje celotnega dohodka v temeljni organizaciji združenega dela je prvi pogoj, da to dosežemo. Zato kongres poudarja, da je to neposredna in praktična naloga, od katere je usodno odvisen tudi uspešen socialistični samoupravni razvoj naše družbe.

Kongres opozarja na potrebo po nadaljnjem razvijanju in bogatitvi vsebine in načina samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja, s čimer bomo omogočili, da bo delovni človek postal temeljni subjekt reševanja vsebinskih vprašanj družbenoekonomskega razvoja. S tem bo omogočil uveljavitev vzajemnosti ter povezanosti posamičnih in širših interesov in njihovega usklajevanja. Samoupravno sporazumevanje in družbeno dogovarjanje, s katerim usklajujemo posebne in opredeljujemo skupne interese, mora temeljiti na spoznanih ekonomskih pogojih in nujnostih, upošteva kriterije ekonomske racion alnosti in tržnega vrednotenja proizvodnih rezultatov. To je pot, kjer se bodo delavci neposredno soočili z vsemi konkretnimi razvojnimi problemi.

S samoupravnim sporazumevanjem in družbenim dogovarjanjem, kot tudi z doslednim uresničevanjem delegatskega sistema, moramo zagotoviti samoupravni vpliv delovnih ljudi na opredeljevanje ekonomskih in drugih ukrepov, ki jih sprejemajo državni organi in na rezultate njihovega izvajanja pri uresničevanju temeljnih ciljev in nalog družbenoekonomskega razvoja.

Delavci v temeljnih organizacijah združenega dela in njihovih asociacijah ter v vseh institucijah političnega sistema socialistične samoupravne demokracije se morajo vztrajneje boriti in si izboriti družbenoekonomski položaj, ki jim ga zagotavlja ustava in zakon o združenem delu. Samoupravno organizirani delavci in drugi delovni ljudje, kot tudi vse organizirane socialistične sile v naši družbi, morajo s svojim delovanjem v institucijah družbenoekonomskega in političnega sistema ter v okviru svojih pravic, dolžnosti in odgovornosti vplivati, da bo ravnanje vseh dejavnikov v naši družbi prispevalo h krepitvi oblasti delavskega razreda, delovnih ljudi in občanov, da se bodo nenehno širile in razvijale vse oblike samoupravljanja in socialistične samoupravne demokracije, še posebej na področjih družbene reprodukcije, ki jih delavci in drugi delovni ljudje še ne kontrolirajo v celoti.

2. Kongres ugotavlja, da je za hitrejši razvoj samoupravnih odnosov na področju razširjene reprodukcije nujno:

— občutno povečati reprodukcijsko sposobnost organizacij združenega dela, kot bistveni pogoj za samofinanciranje in neposredno odločanje delavcev o razvoju materialne osnove njihovega dela, in s tem zmanjšati njihovo pretirano odvisnost od bančnih kreditov;

— ustvarjati pogoje, da bi potrebno koncentracijo in cirkulacijo sredstev zagotavljali predvsem z neposrednim združevanjem sredstev organizacij združenega dela ter na ta način zmanjševali vlogo financiranja razširjene reprodukcije z bančnimi krediti;

— preobraziti banke v samoupravne finančne asociacije organizacij združenega dela, v katerih bodo o njihovem poslovanju odločali delavci prek svojih delegatov v organih bank;

— ustvarjati družbene pogoje in odpravljati ovire za širše organiziranje internih bank ter jih usposabljalati za opravljanje vseh bančnih poslov za potrebe temeljnih organizacij, ki jih ustanovijo;

— onemogočiti, da bi se organi družbenopolitičnih skupnosti in drugi subjekti izven združenega dela mimo svojih pooblastil vmešavali v sprejemanje odločitev v bankah.

Kongres je ugotovil, da je depozitno-kreditni sistem in način emisije denarja ter njegova poraba eden izmed najpomembnejših vzrokov, da prevladujejo med viri financiranja razširjene reprodukcije bančni krediti, da slabi reprodukcijska sposobnost organizacij združenega dela in da narašča poraba prek naših dejanskih možnosti, kar povzroča inflacijo in moti normalne tokove družbene reprodukcije.

Glede na to je po mnenju kongresa nujno:

— preučiti rešitve v zakonih o temeljnih denarnega, kreditnega in bančnega sistema ter urediti ustrezne odnose tako, da bodo delavci obvladovali odnose tudi na tem področju, da bo emisija denarja in celotna monetarna sfera služila združenemu delu in da se

bo monetarno-kreditna politika določala in uresničevala na samoupravnih temeljih;

— zagotoviti, da bosta takšen sistem in monetarno-kreditna politika prispevala k nemotenemu odvijanju procesa družbene reprodukcije in k uresničevanju ekonomske stabilizacije;

— onemogočiti uporabo primarne emisije za neproizvodno porabo in pretirano selektivno kreditiranje mimo opredeljenih skupnih interesov in mimo drugih bolj primernih sredstev za uresničitev teh interesov.

3. Kongres poziva delavce v materialni proizvodnji in družbenih dejavnostih, da z neposrednim angažiranjem in s svobodno menjavo dela premagajo odtujenost odločanja o skupnih potrebah.

Glede na to kongres poudarja naslednje:

— čimveč skupnih potreb iz dohodka temeljnih organizacij združenega dela je treba zadovoljevati z neposredno menjavo dela med organizacijami združenega dela, in sicer na podlagi trajnih skupnih interesov in potreb;

— organizacije združenega dela družbenih dejavnosti na področju znanosti, usmerjenega izobraževanja in zdravstva naj se trajno združujejo z organizacijami materialne proizvodnje v skupne delovne organizacije, sestavljene organizacije združenega dela, poslovne skupnosti in podobno, vselej, kadar to zahteva značaj dejavnosti in medsebojna povezanost;

— pomembnejši del skupnih potreb na področju življenjskega standarda delovnih ljudi in občanov naj se uresničuje iz osebnih dohodkov delavcev in delovnih ljudi v neposrednih odnosih v krajevnih skupnostih;

— povečano izločanje in združevanje sredstev za zadovoljevanje skupnih potreb iz osebnega dohodka delavca naj vpliva na višino čistega (neto) osebnega dohodka delavca in naj se ne prenaša avtomatično na ostali del dohodka temeljne organizacije združenega dela, kar je razlog za nezainteresiranost delavcev za višino prispevka in namen porabe;

— z dogovorom republik in pokrajin naj se uskladijo viri za zadovoljevanje posameznih skupnih potreb oziroma določi naj se, kaj bomo financirali iz materialnih stroškov, dohodka, osebnih dohodkov, skladov skupne porabe in investicijskih sredstev;

— interesno organiziranje naj bo takšno, da se bodo temeljne skupnosti in njihove enote ustanovljale na ravneh blizu temeljne organiziranosti delavcev, delovnih ljudi in občanov — temeljnim organizacijam združenega dela in krajevnim skupnostim — ter naj se v njih ali po njih uresničuje svobodna menjava dela, ki bo zasnovana na solidarno združenih sredstvih;

— v širših samoupravnih interesnih skupnostih in njihovih združenjih in zvezah naj se uresničujejo zlasti širši skupni interesi in potrebe, predvsem samoupravno dogovarjanje o standardih in o ravni širše solidarnosti za njihovo realizacijo ter pospeševanje svobodne menjave dela in podobno;

— onemogoča naj se odločanje v skupščinah samoupravnih interesnih skupnosti o uvajanju prispevka za posamezno skupno potrebo in o njegovi višini, če o tem niso ne-

posredno odločali delavci v svojih temeljnih organizacijah in skupnostih;

— prekiniti je treba s prakso, da bi skupščine družbenopolitičnih skupnosti z odloki določale prispevne stopnje in nañmembnost sredstev za skupne potrebe, razen v izjemnih primerih kot začasen ukrep zoper tiste subjekte, ki s samoupravnim sporazumom niso sprejeli obveznosti za združevanje sredstev, vendar to le takrat, kadar gre za potrebe, ki so posebnega družbenega pomena;

— strokovne in znanstvene institucije je treba bolj angažirati pri razvijanju planiranja in programiranja skupnih potreb in določanju kriterijev za vrednotenje rezultatov dela v posameznih družbenih dejavnostih;

— nenehno je treba uveljavljati delegatsko odločanje v samoupravno interesnem povezovanju, izhajajoč iz neodtujljive pravice delavcev, da odločajo o svojih posebnih in skupnih potrebah ter sredstvih, ki jih bodo združevali za njihovo zadovoljevanje. Uresničiti je treba ustavno zahtevo, da pri odločanju o teh vprašanih v skupščinah družbenopolitičnih skupnosti enakopravno sodelujejo tudi skupščine samoupravnih interesnih skupnosti;

— izboljšati je treba opravljanje strokovnih, administrativnih in drugih del v sistemu interesnega organiziranja, tako da bodo določena dela opravljale organizacije, ki uresničujejo svobodno menjavo dela, strokovne, znanstvene in druge organizacije, kot tudi skupne strokovne službe za več samoupravnih interesnih skupnosti. Tako bi ustvarili pogoje za zmanjševanje administrativnega aparata v samoupravnih interesnih skupnostih.

4. V politiki splošne porabe se kongres zavzema za naslednje:

— v vseh družbenopolitičnih skupnostih je treba preučiti obseg in strukturo proračunske porabe; le-ta naj se zmanjša, njeno nadaljnje zmanjševanje naj se načrtuje v skladu z rastjo dohodka;

— bistveno je treba zmanjšati proračunsko financiranje tistih potreb, ki jih je možno zadovoljevati s samoupravnim združevanjem sredstev — financiranje razširjene reprodukcije v gospodarskih in družbenih dejavnostih, financiranje tekočih skupnih potreb v družbenih dejavnostih, področje socialne varnosti in podobno;

— onemogočiti je treba koncentracijo sredstev v skladih in drugje na ravni družbenopolitičnih skupnosti za financiranje oziroma kreditiranje razširjene reprodukcije po nesamoupravni poti;

— temeljito je treba preučiti davčni sistem in davčno politiko ter bistveno zmanjšati delež prometnega davka ter druge oblike posrednih dajatev, ki so čedalje večje in čedalje manj v funkciji ekonomske in socialne politike, glede na način predpisovanja pa brez potrebnega nadzora združenega dela in delegatskih skupščin;

— dosledno je treba uporabljati ustavno določilo, ki omejuje pravico družbenopolitičnih skupnosti v predpisovanju davkov in drugih dajatev iz dohodka tistih temeljnih organizacij združenega dela, ki zaradi tega ne bi mogle zagotoviti niti enostavne reprodukcije.

BELEŽKE:

BELEŽKE:

O pridobivanju in razporejanju dohodka ter delitvi sredstev za osebne dohodke po rezultatih tekočega in minulega dela

1. Kongres samoupravljalcev poudarja, da se morajo vse subjektivne sile in celotno združeno delo bolj energično zavzemati za nenehno dviganje produktivnosti dela in za učinkovitost poslovanja kot trajnih temeljev za povečevanje dohodka, za naraščanje življenjskega standarda in krepitev materialne osnove združenega dela, tako da bo dohodek resnično temeljni motiv za delo in gospodarjenje. Zato je potrebno:

- zagotoviti delavcem takšen položaj v temeljni organizaciji združenega dela, da bodo postali temeljni nosilci prizadevanj za večjo produktivnost in dohodek v lastnem in skupnem interesu;

- z združevanjem organizacij združenega dela zagotoviti pogoje za racionalno delitev dela, povečevanje dohodka na tej podlagi, večjo gotovost v njegovem pridobivanju in za čim boljše obvladovanje tokov družbene reprodukcije;

- delavci v temeljnih organizacijah združenega dela naj v lastnem in skupnem interesu planirajo in organizirajo takšno proizvodnjo, ki bo ob upoštevanju zahtev domačega in tujega trga omogočila doseganje visokega dohodka;

- z izbiro moderne tehnologije, s programom proizvodnje in z optimalnimi roki izgradnje zagotoviti racionalno investiranje;

- nenehno izboljševati organizacijo in tehnologijo dela, da bi maksimalno izkoristili sredstva za delo in delovni čas;

- z urejanjem družbenoekonomskih odnosov in ukrepi ekonomske politike ustvarjati pogoje, da bodo delavci v temeljnih organizacijah z bolj produktivnim delom in učinkovitim poslovanjem nenehno povečevali dohodek.

2. Kongres poudarja, da delavci v temeljnih organizacijah niso imeli pomembnejšega vpliva na zunanje pogoje za pridobivanje dohodka v posameznih dejavnostih, še zlasti ne na ekonomske ukrepe, sprejete o tem. To je zmanjševalo zanimanje delavcev za rast produktivnosti dela in racionalno uporabo družbenih sredstev ter jih je usmerjalo k izkoriščanju nekontroliranih tržnih tokov in k zahtevam, naj organi družbenopolitičnih skupnosti sprejmejo takšne ekonomske in druge ukrepe, ki jim bodo, ne glede na njihove dejanske rezultate, zagotovili večji dohodek. To je zmanjševalo zanimanje delavcev v temeljnih organizacijah za združevanje dela in sredstev z drugimi organizacijami.

Upošteva vse to je po mnenju kongresa nujno naslednje:

- temeljni subjekti urejanja odnosov v pridobivanju dohodka morajo biti delavci v temeljnih organizacijah združenega dela;

- urejanje teh odnosov mora temeljiti na samoupravnem sporazumevanju ob upoštevanju ekonomskih zakonitosti;

- organi družbenopolitičnih skupnosti ne smejo s predpisi in ukrepi rušiti enakopravnosti organizacij združenega dela različnih dejavnosti pri pridobivanju dohodka na enotnem jugoslovanskem trgu; če pa so zaradi socialnih in drugih družbeno upravičenih razlogov oziroma zaradi linearnega de-

lovanja določenih ukrepov ekonomske politike posamezne dejavnosti prizadete, jim morajo zagotoviti ustrezno kompenzacijo.

Kongres opozarja, da moramo graditi enoten jugoslovanski trg s samoupravnim sporazumevanjem, z združevanjem dela in sredstev in s skupnim pridobivanjem dohodka. Drobljenje, zapiranje in monopoliziranje s tržiščem neugodno vpliva na produktivnost, učinkovitost in tehnološki napredek gospodarstva, pri delavskem razredu pa povzroča delitev in nasprotovanje interesov. Zapiranje v občinske, regionalne in republiške oziroma pokrajinske meje ima izredno škodljive ekonomske in družbene posledice. Enotni trg krepi moč vseh članov in delov naše socialistične samoupravne skupnosti in omogoča nastopanje našega gospodarstva na svetovnem trgu. To je konstitutivni element naše skupnosti, enotnega produkcijskega odnosa in enakopravnosti narodov in narodnosti.

Skupna ekonomska politika in družbeni plani federacije, republik in pokrajin morajo hkrati z ukrepi, ki jih sprejemajo za uresničevanje teh planov, krepiti enotnost jugoslovanskega tržišča in obenem odpravljati vzroke, ki povzročajo njegovo neenotnost, neenakopravne pogoje poslovanja in monopolni položaj.

3. Pridobivanje dohodka na podlagi deleža v skupno ustvarjenem dohodku se mora čedalje bolj uveljavljati kot oblika pridobivanja dohodka v reprodukcijsko povezanih organizacijah združenega dela. Kongres poudarja, da je potrebno večje angažiranje subjektivnih sil in celotnega združenega dela pri spodbujanju procesa združevanja dela in sredstev ter pridobivanju dohodka na načelih udeležbe v skupnem prihodku in skupnem dohodku. Zato je nujno treba sprejeti objektivizirana merila za udeležbo v skupno ustvarjenem dohodku kot so standardi tekočega in minulega dela, ki bodo odražali prispevek organizacije združenega dela v ustvarjanju skupnega prihodka in skupnega dohodka.

4. Kongres poudarja, da je nujno dosledno uresničevati svobodno menjavo dela kot obliko pridobivanja dohodka v temeljnih organizacijah združenega dela družbenih dejavnosti in delovnih skupnostih.

Svobodna menjava dela mora temeljiti na skupnih, samoupravno dogovorjenih potrebah in interesih uporabnikov in izvajalcev storitev.

Dohodek organizacij združenega dela v družbenih dejavnostih mora biti odvisen od obsega in kvalitete dejansko opravljenih storitev, kot tudi od prispevka k povečevanju produktivnosti dela in od dohodka uporabnikov teh storitev. Cene storitev je treba določati na podlagi standardov in normativov tekočega in minulega dela.

Dohodek delavcev v delovnih skupnostih mora biti neposredno odvisen od vrste, obsega in kvalitete njihovega dejansko opravljenega dela, v delovnih skupnostih organizacij združenega dela pa tudi od poslovnega

uspeha organizacije združenega dela, za katero opravljajo posamezna dela.

5. Kongres poudarja pomen družbenega dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja o razporejanju dohodka in čistega dohodka ter o razporejanju sredstev za osebne dohodke, kar mora prispevati k urejanju teh odnosov na enotni podlagi, zagotoviti enak položaj delavcev v vseh dejavnostih pri zadovoljevanju njihovih osebnih in skupnih potreb po načelih delitve po delu, prav tako pa tudi takšen materialni in družbeni razvoj, ki bo v skladu z možnostmi gospodarstva in dolgoročnimi interesi razvoja proizvodnih sil družbe. Zato je nujno:

— kontinuirano revalorizirati sredstva in realno določati njihovo amortizacijo, da bi tako čimbolj realno izkazovali dohodek vsake temeljne organizacije združenega dela in onemogočili prelivanje dela vrednosti družbenih sredstev v dohodek in porabo, ki ni pokrita z realnim dohodkom;

— s samoupravnimi sporazumi določiti v posameznih dejavnostih in reprodukcijskih celotah skupne osnove in merila za izkazovanje dela dohodka, ki je rezultat izjemno ugodnih pogojev gospodarjenja in ga usmerjati v sredstva za razširitev materialne osnove združenega dela;

— zagotoviti, da bodo o sredstvih za skupne in družbene potrebe odločali delavci v temeljnih organizacijah združenega dela na podlagi razvojnih planov in celovitih analiz o uporabi teh sredstev v preteklem letu;

— pri razporejanju čistega dohodka zagotoviti, da bodo sredstva za osebne dohodke in skupno porabo odvisna od dosežene produktivnosti dela, od uspešnosti upravljanja in gospodarjenja z družbenimi sredstvi in drugimi rezultati dela, vendar pa v skladu z osnovami in merili, ki jih opredeljujejo samoupravni splošni akti temeljne organizacije združenega dela ter s skupnimi osnovami in merili, ki so določena v samoupravnih sporazumih in družbenih dogovorih;

— zagotoviti nenehno povečevanje sredstev za razširitev materialne osnove dela in sredstev rezerv skladno s povečanjem dohodka, kot tudi z značajem dejavnosti, njeno vlogo v družbeni reprodukciji in zahtevami tehničnega napredka.

6. Kongres se odločno zavzema za to, da mora biti delitev sredstev za zadovoljevanje osebnih in skupnih potreb delavcev spodbuda za povečevanje dohodka, posebej še rast produktivnosti dela. Osnove za delitev dohodka morajo vključevati tudi rezultate upravljanja z delom in poslovanjem organizacije, še posebej pa rezultate odločanja o družbenih sredstvih, s katerimi, tako kot s svojim in družbenim minulim delom, upravljajo delavci v temeljni organizaciji.

Kongres odločno zahteva, da je treba proizvodno delo in delo v težjih pogojih družbeno bolj ceniti in materialno vrednotiti. To pa ne le zaradi relativne zahtevnosti in težavnosti tega dela, ki neposredno ustvarja novo vrednost, temveč je tudi pogoj, da preprečimo sedanjo težnjo, ko po eni strani primanjkuje delavcev, usposobljenih za proizvodnjo, na drugi pa beležimo presežek delavcev, usposobljenih za druge poklice.

Kongres se zavzema tudi za večje spoštovanje in vrednotenje ustvarjalnega dela, novatorstva in racionalizatorstva, njihovo nagrajevanje pa mora biti čimbolj odvisno od njihovega prispevka k povečanju dohodka.

Nenehna je potreba po ustvarjalnosti v tehnologiji, ekonomiji in organizaciji dela, pogojih dela in življenja ter razvoju družbenih odnosov. Predlagati je treba, da se nadomestilo za ustvarjalnost vključi v osebni dohodek in se s tem poveča osnova za določanje višine pokojnine. Kritično je treba obravnavati obstoječe pravilnike o pravicah in dolžnostih delavcev, ki s svojo ustvarjalnostjo prispevajo k povečanju dohodka. Vsaka temeljna organizacija in delovna skupnost je dolžna izoblikovati pravilnik o razvijanju inventivne dejavnosti ter o osnovah in merilih za določanje osebnega dohodka na podlagi ustvarjalnega dela.

Kongres je odločno proti pridobivanju osebnih dohodkov, ki ne izvirajo iz dela in prispevka, ki ga delavec daje k povečevanju dohodka s svojim tekočim in minulim delom, zato še posebej vztraja pri ugotovitvi, da je moč vsako delo in njegov prispevek meriti in ocenjevati, osebni dohodek pa se mora oblikovati izključno na podlagi količine in kvalitete opravljenega dela vsakega delavca. Razlike, ki se zaradi narave različnih vrst dela lahko pojavijo pri merjenju kvalitete ali v merilih za ocenjevanje kvalitete različnih del, je treba sicer upoštevati, toda nikakor ne morejo biti razlog, da se katerokoli delo kot podlaga za pridobivanje osebnih dohodkov ne bi merilo oziroma ocenjevalo.

Kritično je treba preučiti politiko vrednotenja del in nalog zaradi večjega vrednotenja pogojev dela in odgovornosti glede na zahtevnost dela. Aktivnost je treba usmeriti na sistemizacijo del in nalog, določanje tehničnih in ekonomskih značilnosti, pogojev, v katerih se opravljajo dela ter njihov pomen za povečanje proizvodnje in dohodka. Zahtevnost del, ki jih opravljajo kvalificirani delavci, je treba višje ovrednotiti kot administrativno-tehnična dela v delovnih skupnostih in družbenih dejavnostih, za katera je potrebna srednja izobrazba. Povečati je treba relativna razmerja pri vrednotenju dela kvalificiranih in nekvalificiranih delavcev. Za vsa dela in naloge je treba določiti relativno vrednost na podlagi zahtevnosti, odgovornosti in delovnih pogojev. Opredeliti je treba elemente in način določanja zahtevnosti del za več temeljnih organizacij.

V vsaki temeljni organizaciji in delovni skupnosti je treba določiti merila za količino in kvaliteto opravljenega dela, racionalno izrabo proizvodnih sredstev, prihranke pri delu in materialu, čas za opravljanje del in nalog, tako da bi ločili delo od nedela in dejanski od predvidenega prispevka. Za vsakega delavca je treba ugotoviti njegov delovni prispevek na podlagi evidence dela in rezultatov dela. Energično se je treba zoperstavljati pojavom ocenjevanja dela brez poprej sprejetih meril, evidence dela in enakomerne razporeditve del in nalog na vse delavce glede na njihove sposobnosti. Preučiti je treba položaj organizatorjev proizvodnje in poslovanja ter določiti ustrezna merila za ocenjevanje njihovega prispevka k povečanju dohodka.

Pozitivno prakso določanja obsega sredstev za osebne dohodke za minulo delo in prispevka delavca k povečanju dohodka na podlagi minulega dela moramo bolj uveljaviti. Dogovoriti se moramo za družbene kazalce, s katerimi bomo določili obseg sredstev za osebne dohodke na podlagi minulega dela, pri čemer moramo upoštevati skupen

BELEŽKE:

BELEŽKE:

dohodek, povečani dohodek, akumulacijo in drugo, v primerjavi z ustvarjenim v prejšnjem obdobju in v organizacijah, ki dosegajo najboljše rezultate. Delovni prispevek moramo določati na podlagi skupnih del, ki jih je opravil delavec, njihove zahtevnosti in pomena pri ustvarjanju dohodka. Zavzemati se moramo za uresničevanje politike optimalnega odnosa v pridobivanju osebnega dohodka na podlagi minulega in tekočega dela.

Vsakemu delavcu moramo zagotoviti vpogled v vse osnove, na katerih ustvarja osebni dohodek, ki ga prejema za količino in kvaliteto svojega dela, za zmanjševanje stroškov, boljše gospodarjenje s sredstvi, minulo delo, ustvarjalnost, pa tudi vpogled v prispevke iz osebnega dohodka, ki so name-

njeni zadovoljevanju splošnih in skupnih potreb. Spodbujati moramo prizadevanja za poenostavitev obračunavanja prispevkov in zmanjševanje stroškov obračuna. Redno moramo obveščati delavce o gibanju osebnih dohodkov glede na gibanje dohodka, produktivnost dela, proizvodne stroške, angažirana sredstva in druge dejavnike, od katerih je odvisen dohodek in višina osebnih dohodkov.

Kritično je treba obravnavati sprejete družbene dogovore, samoupravne sporazume in pravilnike ter preučiti, v kolikšni meri zagotavljajo vsakemu delavcu za enake rezultate dela praviloma enak osebni dohodek in ali zagotavljajo ustrezno vrednotenje proizvodnega dela.

Samoupravno združevanje, povezovanje in planiranje

1. Kongres ugotavlja, da kljub napredku, ki smo ga dosegli v samoupravni organiziranosti združenega dela, samoupravno organiziranje gospodarstva zaostaja glede na materialno in družbeno osnovo in objektivni interes delavcev v temeljnih organizacijah kot tudi glede na interes družbene skupnosti v celoti za uresničitev te možnosti. Organizacijska struktura našega gospodarstva je zvečine le formalno prilagojena zahtevam ustave in zakona o združenem delu. Nismo pa dosegli dejanske preobrazbe odnosov, tako da bi s svojo notranjo logiko spodbujali delavce v temeljnih organizacijah k sodelovanju, združevanju in skupnemu poslovanju z delavci v drugih organizacijah na osnovi reprodukcijske odvisnosti in skupnih ekonomskih interesov. Še posebej moramo upoštevati, da številne temeljne organizacije združenega dela niso tako organizirane, da bi lahko delavci v njih uresničevali svoje družbenoekonomske pravice in dolžnosti, to pa obenem preprečuje delovnim organizacijam kot neposrednim asociacijam temeljnih organizacij združenega dela, da bi se združevale in povezovale v širših oblikah združevanja dela in sredstev.

S tem v zvezi poudarja kongres, da je samoupravno združevanje dela in sredstev na načelih dohodka v reprodukcijsko odvisnih temeljnih in drugih organizacijah združenega dela osnova za izgradnjo enotnega sistema združenega dela, bistveni pogoj za uspešen materialni in družbeni razvoj ter samoupravno reševanje številnih tekočih in razvojnih problemov. Zato kongres opozarja na nujnost odstranjevanja vseh vzrokov, ki vodijo k zapiranju in avtarkičnemu ravnanju temeljnih in drugih organizacij združenega dela. Potrebno je nenehno angažiranje delavcev in vseh družbenih subjektivnih sil pri izgrajevanju odnosov v temeljnih organizacijah, tako da bodo delavci dejansko obvladovali pogoje in rezultate dela, za ustvarjanje pogojev sodelovanja med tozdi širše združevanje z drugimi organizacijami, kot tudi za izgrajevanje pogojev za pridobivanje večjega dohodka, za večjo stabilnost pri njegovem pridobivanju in za obvladovanje celotne družbene reprodukcije. Celota realnih ekonomskih pogojev, pod katerimi delavci v temeljnih organizacijah

opravljajo svojo dejavnost, pridobivajo dohodek in o njem odločajo, jih mora spodbujati in ekonomsko motivirati, da s širšim samoupravnim sporazumevanjem in združevanjem dela in sredstev z drugimi organizacijami ustvarjajo večji dohodek, da na tej osnovi povečujejo možnosti zadovoljevanja svojih osebnih in družbenih potreb ter da krepijo akumulativno in reprodukcijsko sposobnost svoje in drugih organizacij, s katerimi imajo skupne interese. Hkrati je to tudi način za obvladovanje stihijskega delovanja zakonitosti tržišča in preprečevanje teženj ter pojavov, ki niso skladni s sistemom samoupravljanja in ki zavirajo njegov razvoj.

Kongres meni, da je nujno veliko večje angažiranje vseh subjektivnih sil v združenem delu in družbi za spodbujanje širšega samoupravnega povezovanja in združevanja organizacij združenega dela ter nenehnega kritičnega preverjanja obstoječih oblik njihovega samoupravnega organiziranja. Takšna zavzetost mora prispevati tudi k hitrejši afirmaciji delavske zavesti o skupnih interesih.

Kongres posebej poudarja, da je zato potrebno, da iz gospodarskega sistema odstranimo vse, kar povzroča nepotrebno administrativno urejanje odnosov v združenem delu ter da s predpisi in ukrepi, ki jih v okviru svojih ustavnih pooblastil sprejemajo organi družbenopolitičnih skupnosti, spodbujamo delavce k samoupravnemu sporazumevanju, sodelovanju in združevanju na trajnih temeljih in k skupnemu ustvarjanju dohodka. To še posebej velja za odnose v primarni delitvi ustvarjene vrednosti, v kreditno-monetarjem in bančnem sistemu, v sistemu deviznega in zunanjetrgovinskega poslovanja kot tudi za odnose v opredeljevanju in uresničevanju carinske politike. K temu morajo prispevati tudi ukrepi na področju davčne politike.

Kongres ugotavlja, da neizenačeni režimi oblikovanja cen za izdelke in usluge v različnih dejavnostih destimulativno delujejo na samoupravno povezovanje in združevanje dela in sredstev. Da bi to odpravili, je nujno ustvarjati organizacijske in družbeno-ekonomske pogoje za uresničevanje sistema cen, v katerem bodo družbena kontrola cen

in pogoji njihovega oblikovanja predvsem stvar delavcev, s čimer bomo onemogočili, da bi pod plaščem samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja dopuščali kakršenkoli monopol, da bi uravnovesili ponudbo in povpraševanje, stabilizirali gospodarske tokove in ustvarili pogoje za bolj objektivno vrednotenje rezultatov dela. Ukrepi za neposreden nadzor cen, ki jih v določenih pogojih lahko sprejemajo organi družbenopolitičnih skupnosti, ne smejo preprečevati samoupravnega sporazumevanja temeljnih organizacij o cenah izdelkov in uslug, ki sestavljajo skupni proizvod.

Združevanje dela in sredstev na podlagi skupnega prihodka in dohodka je treba spodbujati tudi z drugimi ukrepi ekonomske politike. S tem v zvezi kongres še posebej poudarja potrebo kritičnega preverjanja posameznih rešitev v zunanjetrgovinskem in deviznem sistemu glede na združevanje in povezovanje organizacij združenega dela, posebej pa še delovanje plačilno-bilančnih pozicij republik in pokrajin v enotni plačilni bilanci države. Na področju ekonomskih odnosov s tujino je treba dosledno uresničevati politiko realnega dinarja, razvijati devizni trg in ustvarjati pogoje, ki bodo delavce nenehno spodbujali k samoupravnemu povezovanju in združevanju dela in sredstev za skupno pridobivanje dohodka na podlagi povečevanja izvoza.

Kongres opozarja, da je treba bolj odločno odstranjevati številne administrativne, ekonomske in druge prepreke za samoupravno povezovanje materialne proizvodnje in prometa na podlagi skupnega prihodka in dohodka. Zato je nujno ustvariti takšne družbenoekonomske pogoje, s katerimi bomo presegli panožne sporazume proizvajalcev o cenah in zagotovili enakopravno udeležbo prometnih organizacij pri oblikovanju prodajnih cen izdelkov. Hkrati to pomeni odpravljanje administrativnih posegov pri določanju deleža prometnih organizacij v skupnem prihodku in dohodku. Kongres poudarja, da so to bistveni pogoji ekonomske motiviranosti delavcev v proizvodnih in prometnih organizacijah, da bi na podlagi skupnih interesov in poenotenih proizvodnih in prometnih programov dela in razvoja zagotovili trajno povezovanje na načelih skupnega prihodka in dohodka.

Kongres je odločno proti, da bi s samoupravnimi sporazumi prometnih in proizvodnih organizacij združenega dela ustvarili monopolističen položaj posameznim proizvodnim ali prometnim organizacijam.

Prometne organizacije, ki delujejo kot samostojne delovne organizacije, se morajo samoupravno sporazumevati z vsemi tistimi proizvajalci, ki so pripravljeni, da pod enakimi pogoji z njimi poslovno sodelujejo in združujejo delo in sredstva.

Kongres je ugotovil, da se v praksi ob pripravi in sklepanju samoupravnih sporazumov o sodelovanju in združevanju organizacij združenega dela pojavljajo številni problemi v zvezi z iskanjem meril delitve skupno ustvarjenega dohodka glede na prispevek, ki so ga dale posamezne organizacije, pa tudi glede določanja standardov, normativov in drugih osnov, s katerimi se urejajo medsebojni odnosi organizacij v proizvodnji skupnega izdelka, pridobivanju in delitvi skupnega prihodka in dohodka, v določanju

skupnih interesov, v skupnem ocenjevanju razvojnih možnosti in njihovem uresničevanju. S tem v zvezi poudarja kongres, da morajo znanost in druge sile socialistične zavesti nuditi vso pomoč organizacijam združenega dela pri iskanju rešitev za te probleme. Bolj je treba afirmirati pojmovanje, da je raziskovalno delo bistven predpogoj za to, da delavci postanejo subjekti procesa samoupravnega povezovanja in združevanja ter da ne bodo prepuščeni kratkovidnim tehnokratskim in drobnolastninskim manipulacijam.

2. Družbene akcije in ukrepi ekonomske politike za spodbujanje samoupravnega sporazumevanja, povezovanja in združevanja organizacij združenega dela morajo pomembno prispevati k odpravljanju slabosti tako pri družbenem usmerjanju razvoja kakor pri usklajevanju odnosov na tržišču v skladu z zahtevami po uresničevanju skupnih interesov in ciljev razvoja, ki so na samoupravni podlagi določeni v družbenih planih razvoja. Delavci se v razmerah, ko jim je omogočeno, da skupaj ustvarjajo visoko produktivnost in na podlagi nje visok dohodek, vse bolj opredeljujejo za samoupravno sporazumevanje, dogovarjanje in skupno planiranje.

Kongres je ugotovil, da smo dosegli določen napredek pri družbenem planiranju in da so bili pri sprejemanju novih srednjeročnih planov bolj kot v prejšnjem obdobju spoštovani postopki pri usklajevanju interesov v skladu z zahtevami novega sistema planiranja. Obenem je ugotovil, da samoupravno planiranje še vedno ni postalo sredstvo večje ekonomske in družbene kontrole delavcev nad celoto družbene reprodukcije niti oblika samoupravnega usklajevanja medsebojnih družbenoekonomskih, socialnih in drugih odnosov in interesov delovnih ljudi in njihovih samoupravnih organizacij in skupnosti. Družbeni plani družbenopolitičnih skupnosti in s tem v zvezi tudi plani mnogih samoupravnih organizacij in skupnosti so bili doslej zasnovani v glavnem na nerealnih razvojnih ambicijah organov družbenopolitičnih skupnosti in poslovnih organov v organizacijah združenega dela, ki niso bile v skladu z možnostmi gospodarstva, prav tako pa niso upoštevale interesov in potreb organizacij združenega dela. Poleg tega se je planiranje omejevalo na pravilo, da gre za določanje naturalnih velikosti proizvodov in storitev, ne pa za ustvarjanje največjega mogočega dohodka. Planiranje ni bilo le nestvarno, temveč je bilo tudi ovira za razvoj uspešnega planiranja na samoupravni podlagi. Zahtevalo je številne administrativne posege, to pa je pripeljalo do cele vrste obstoječih neskladij v strukturi proizvodnje, do premajhne izrabe postavljenih proizvodnih zmogljivosti in do vrste drugih slabosti.

Kongres zato meni, da je nujno narediti kakovosten zasuk pri pripravljanju, sprejemanju in uresničevanju planov razvoja vseh subjektov družbenega planiranja. Posebno pomemben je razvoj planiranja v temeljni organizaciji združenega dela. Osnovna tema planiranja v temeljni organizaciji mora biti pridobivanje in razporejanje dohodka. To terja, da v procesu planiranja namenimo precej večjo pozornost izrabi obstoječih proizvodnih zmogljivosti organizacij združenega dela in tudi izrabi teh zmogljivosti v večizmenskem delu, to pa mora prispevati

BELEŽKE:

BELEŽKE:

tudi k povečanju zaposlenosti. Prav tako mora planiranje v organizacijah združenega dela vse bolj zajemati celotne potrebe delavcev na področju zdravstva, izobraževanja, znanosti, kulture in na drugih področjih.

Kongres poudarja, da je planiranje razvoja na samoupravni podlagi mogoče uresničiti, samo če delavci v temeljnih organizacijah na podlagi reprodukcijske odvisnosti in skupnih ekonomskih interesov s samoupravnim sporazumevanjem usklajujejo svoje razvojne programe in plane in ustvarjajo razmere in predpostavke za njihovo izvajanje.

Kongres poudarja, da je stabilnost razmer v gospodarjenju pglavitna predpostavka za uresničevanje sistema samoupravnega planiranja. V tem smislu kongres zahteva od vseh organov družbenopolitičnih in samoupravnih interesnih skupnosti, bank in drugih družbenih subjektov, da ne sprejemajo sklepov, s katerimi se v kratkih obdobjih spremenjajo razmere za gospodarjenje, ne da bi bilo to družbenoekonomsko upravičeno. Zveza sindikatov in gospodarske zbornice morajo ravnati pri tem dosti bolj kritično.

Usklajevanje planov razvoja organizacij združenega dela mora vplivati tudi na naravo planiranja v bankah in na razvoj le-teh kot finančnih asociacij združenega dela, hkrati pa mora preprečiti, da bi se teritorialno zapirale.

Pri določanju in izvajanju planov razvoja organizacij združenega dela morajo imeti pomembno vlogo skupnosti za plansko in poslovno sodelovanje. Zato je nujno ustvarjati razmere, da bi jih ustanovili in da bi uspešno delovale.

Kongres opozarja na počasnost pri razvoju samoupravnih družbenoekonomskih odnosov v velikih proizvodnih sistemih. Na področju materialne proizvodnje posebnega družbenega pomena to povzroča veliko zaostajanje pri ekonomskem razvoju in tudi nezadovoljivo kritje potreb družbe in gospodarstva po njihovih izdelkih in storitvah.

Kongres poudarja, da se mora okrepiti dejavnost delavcev in družbenih subjektivnih sil pri odpravljanju problemov v teh sistemih in samoupravnih interesnih skupnostih na tem področju, za to pa si morajo prizadevati delavci v njih in uporabniki njihovih izdelkov in storitev na podlagi skupnega planiranja razvoja teh dejavnosti in v skladu z vzpostavljanjem medsebojnih odnosov na načelih svobodne menjave dela.

Pri samoupravnem sporazumevanju in dogovarjanju o temeljnih planov morajo z vso odgovornostjo sodelovati poleg neposredno zainteresiranih organizacij združenega dela tudi vsi drugi subjekti družbenega planiranja — banke, gospodarske zbornice, družbeno-

politične skupnosti, znanstveno-raziskovalni inštituti in drugi — vsi ti pa morajo izraziti širše interese delavskega razreda in družbe v celoti.

Opuščati je treba prakso, da usklajujejo družbene plane razvoja v družbenopolitičnih skupnostih, ne da bi se opirali na samoupravne sporazume o temeljnih planov in na plane organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti, in da sprejemamo plane teh organizacij in skupnosti, ne da bi jih uskladili s skupnimi interesi in cilji razvoja, ki so na samoupravni podlagi določeni v družbenih planih družbenopolitičnih skupnosti.

Kongres posebej opozarja na nujnost usklajevanja planiranih ciljev in nalog s stvarnimi možnostmi. Brezpogojno je treba spoštovati ustavno prepoved, da se v planih predvidevajo investicije ali da se začneja izvajanje le-teh, če na zakonsko predviden način niso zagotovljene materialne in druge potrebne možnosti, da bi to izvedli. V tem smislu je treba onemogočiti tudi prakso, da plani družbenopolitičnih skupnosti predvidevajo investicije ali druge cilje, zaradi katerih se mimo pogojev, določenih za to z ustavo, predpisuje obveznost združevanja sredstev organizacij združenega dela.

Zaradi bolj stvarnega planiranja in v skladu z načelom nepretrganega planiranja je treba vse plane usklajevati z nastalimi spremembami na domačem in svetovnem tržišču in z novimi spoznanji o razvojnih možnostih. V ta namen se morajo vse samoupravne organizacije in skupnosti in tudi družbenopolitične skupnosti usposobiti za takšno planiranje.

Za planiranje na samoupravni podlagi je posebnega pomena, da so delavci v samoupravnih organizacijah in skupnostih in družbenopolitičnih skupnostih redno in točno obveščeni o vseh dejstvih, ki so pomembna za pripravljanje in sprejemanje samoupravnih sporazumov in dogovorov o temeljnih planov, za pripravljanje in sprejemanje planov in za izvajanje le-teh. To terja tudi razvijanje ustreznih metodologij planiranja. Zaradi tega kongres meni, da je nujno ustvariti ustrezen sistem obveščanja in ustrežno metodologijo planiranja.

Kongres posebej opozarja na pomen doslednega izvajanja obveznosti, sprejetih s samoupravnimi sporazumi o temeljnih družbenih planov družbenopolitičnih skupnosti. To mora biti splošno pravilo tudi za vse obveznosti, prevzete z drugimi samoupravnimi sporazumi in družbenimi dogovori, ki morajo imeti moč zakonskih obveznosti, in katerih neizvajanje bo povzročilo ustrezne sankcije.

Za delegatsko odločanje in podružbljanje politike

Tretji kongres samoupravljalcev Jugoslavije poudarja zgodovinski pomen delegatskega sistema, v katerem delavci, delovni ljudje in občani, organizirani v svojih samoupravnih organizacijah in skupnostih in družbenopolitičnih organizacijah, po svojih delegacijah in delegatih na podlagi socialističnega samoupravljanja neposredno suvereno odločajo o vseh pglavitnih vprašanjih

svojega življenja in dela in o vseh družbenih zadevah.

1. Na podlagi pomena delegatskega odločanja v združenem delu in na podlagi tega, da so razviti samoupravni odnosi v temeljnih organizacijah združenega dela in krajevnih skupnostih pogoj za delovanje delegatskega sistema, 3. kongres samoupravljalcev opozarja, da je potrebno:

— da v vsaki temeljni organizaciji združenega dela razvijajo in izboljšujejo prakso, da delavci na zbiorih, v organizacijah sindikata in drugih oblikah samoupravnega organiziranega delovanja obravnavajo najpomembnejša vprašanja, o katerih morajo odločati delavski sveti ali drugi organi upravljanja, zlasti pa tista vprašanja, ki zadevajo delo in poslovanje organizacij in njihov družbenoekonomski položaj;

— opustiti prakso, da se delavski sveti ukvarjajo samo z vprašanji razporejanja in delitve čistega dohodka in da se druge delegacije ukvarjajo z združevanjem sredstev za zadovoljevanje skupnih in splošnih družbenih potreb zunaj temeljne organizacije združenega dela.

2. Kongres samoupravljalcev zlasti poudarja pomen nadaljnjega boja za uveljavljanje občine kot samoupravne in temeljne družbenopolitične skupnosti, v kateri se uresničujeta integralni sistem zapletenih samoupravnih in demokratičnih odnosov in sodelovanje med delovnimi ljudmi in občani ter njihovimi temeljnimi samoupravnimi organizacijami in skupnostmi. Na podlagi tega kongres šteje za nujno:

— da v naslednjem obdobju še bolj organizirano in odločno naravnomo družbena prizadevanja tako, da bomo ustvarjali razmere in razvijali samoupravno demokratično prakso, ki bo zagotavljala, da bodo delovni ljudje in občani s samoupravnim sporazumevanjem in družbenim dogovarjanjem ter z delegatskim odločanjem v skupščini občine v celoti uresničevali svoje samoupravne pravice in dolžnosti;

— da je treba v občini kot prvi širši obliki teritorialnega samoupravnega organiziranja združenega dela in samoupravne skupnosti množstva interesov delavcev in delovnih ljudi ter občanov zagotoviti, da bodo delovni ljudje in občani s svojo dejavnostjo in po svojih delegatih bistveno vplivali na oblikovanje in izvajanje družbene politike na vseh ravneh — od občine do federacije.

3. Tretji kongres samoupravljalcev zato, da bi delavci v združenem delu lahko odločali o celotnem dohodku, zlasti pa o tistem delu dohodka, ki ga izločajo za skupne potrebe zunaj temeljne organizacije in za splošne potrebe, šteje za nujno:

— da dosledno izvajajo določila zakona o združenem delu; da o predlogih za združevanje sredstev za skupne in splošne družbene potrebe odločajo delavci v temeljnih organizacijah združenega dela hkrati in najmanj enkrat letno;

— da se delegacije čimbolje organizirajo in usposobijo kot telesa temeljnih samoupravnih organizacij in skupnosti, ki povezujejo delegatske skupščine in samoupravno in politično organizirane delovne ljudi in občane, pri čemer je treba delegacijam nujno zagotoviti vse potrebne informacije in strokovno pomoč;

— da delegacije razvijajo različne oblike medsebojnega sodelovanja, povezovanja in skupnega delovanja v okviru delovnih in sestavljenih organizacij in drugih oblik medsebojnega povezovanja organizacij združenega dela, in sicer s posvetovanji, sestanki klubov delegatov in drugimi podobnimi oblikami; posebej pomembno je uveljaviti konference delegacij kot oblike družbenega posvetovanja delegacij z organiziranimi silami socialistične zavesti:

— da delegacije in družbenopolitične organizacije zagotovijo, da bodo njihovi delegati v delegatskih skupščinah delovali v skladu s smernicami in temeljnimi stališči, ki jih dobijo, in da bodo ob upoštevanju skupnih in splošnih interesov ustvarjalno prispevali k uspešnemu reševanju vprašanj, o katerih sklepajo skupščine, in da bodo delegati redno obveščali delegacije in po njih tudi delavce temeljnih organizacij o svojem delu;

— da bodo v praksi širše uporabljali in uveljavljali inštitucijo zamenljivega delegata, da bi bili kvalificirano zastopani interesi, pobude in predlogi iz samoupravne družbene osnove.

4. Odločanje v delegatskih skupščinah družbenopolitičnih skupnosti se mora razvijati tako, da bodo skupščine čedalje bolj delovale kot izraz samoupravnega odločanja delavcev in drugih delovnih ljudi v samoupravnih organizacijah in skupnostih.

Kongres se odločno postavlja po robu razširjeni praksi, da pomembne sklepe, ki so sicer v pristožnosti samoupravnega in delegatskega odločanja, sprejemajo zunaj samoupravnih in delegatskih organov v tako imenovanih koordinacijskih telesih, komisijah in neformalnih skupinah, s čemer se delegatski sistem odločanja omejuje na formalno soglasje s sklepi, ki so bili že prej sprejeti zunaj njega. S tem se ne le spodkopava, temveč tudi praktično odtujujejo samoupravne pravice delovnih ljudi in občanov, delegatski skupščinski sistem pa se vrača v politično-predstavniški parlamentarizem.

Na podlagi tega 3. kongres samoupravljalcev poudarja, da je potrebno:

— da se skupščine vseh družbenopolitičnih skupnosti v procesu določanja skupne politike in sprejemanja splošno obveznih norm razvijajo kot delovna telesa, ki so povezana s svojo družbeno osnovo, in kot mesta za dogovarjanje in usklajevanje interesov in stališč samoupravnih organizacij in skupnosti, ne pa kot mesta za preglasovanje, in da s tem presegajo elemente politično-predstavniškega načina odločanja;

— doseči mnogo večjo učinkovitost delegatskega sistema, s tem da skupščine ne bodo tako kot doslej odločale o prevelikem številu vprašanj; številne sklepe, s katerimi se izvajajo predpisi in sprejeta politika, bi delegatske skupščine morale prenesti na izvršne organe, s tem da bi bilo njihovo delo pod nadzorstvom skupščin, delegati pa bi imeli več možnosti za usklajevanje bistvenih vprašanj skupnega družbenega in gospodarskega razvoja;

— da se v zbiorih združenega dela in drugih zbiorih uveljavlja odločilna vloga združenega dela pri skupščinskem odločanju in da se dosledno uresničuje ustavna opredelitev, da brez sklepa zbora združenega dela ni mogoče sprejeti sklepa o zajemanjih iz dohodka in o namenu teh sredstev;

— da se dosledno uresničuje ustavna funkcija skupščin samoupravnih interesnih skupnosti družbenih dejavnosti, da enakovrno s pristojnimi zbori skupščin družbenopolitičnih skupnosti sodelujejo pri sprejemanju sklepov o vprašanjih s področij, za katera so ustanovljene.

5. V skladu z ustavno opredelitvijo, da skupščine družbenopolitičnih skupnosti niso le nosilci funkcij politične oblasti, temveč tudi organi samoupravljanja, kongres samoupravljalcev zahteva:

BELEŽKE:

BELEŽKE:

— da nosilci funkcij politične oblasti opravljajo te funkcije dosledno v interesu samoupravljanja, da bi varovali samoupravne pravice delavcev in drugih delovnih ljudi in njihovih samoupravnih organizacij in skupnosti in s tem prispevali, da bomo probleme in odnose čedalje bolj reševali in urejali na samoupravni podlagi, ne pa s prisilo;

— da sklepe širšega družbenega pomena v družbenopolitičnih skupnostih, kadarkoli je to mogoče, sprejemajo z družbenimi dogovori, pri katerih sklepanju so organi družbenopolitičnih skupnosti le enakopravni udeleženci; da organi družbenopolitičnih skupnosti nastopajo tudi kot pobudniki samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja o odnosih, ki jih je mogoče urediti na tej podlagi in pri tem ne uporabljajo pooblastila, da v lastni pristojnosti sprejemajo splošno obvezne akte o tem, preden ne skušajo najti rešitve na samoupravni podlagi, pri čemer morajo udeležencem v sporazumevanju oziroma v dogovarjanju pustiti primeren rok, da dosežejo dogovor; če do sporazuma ne pride, mora biti prisilni akt, ki ga sprejme skupščina, načeloma začasen, uporablja pa se samo do sklenitve sporazuma oziroma dogovora;

— da delegatske skupščine s pooblastili svojim izvršnim in upravnim organom čim bolj natančno določijo smernice in okvire za uresničevanje politike in izvajanje predpisov, da sistematično nadzirajo delo svojih in upravnih organov in da, ko je to potrebno, zastavijo tudi vprašanje posamične in kolektivne odgovornosti teh organov;

— da se izvršnim in upravnim organom zagotovi strokovna in politična avtoriteta, s tem da imajo vsó odgovornost za svoje delo, saj je potrebna uprava, ki bo delala strokovno in nepristransko; kongres ugotavlja, da so zdaj nosilci pobud za sprejemanje sklepov v glavnem organi uprave, izvršni organi in strokovne službe v samoupravnih interesnih skupnostih in družbenopolitičnih skupnostih, zelo redko pa samoupravne organizacije in skupnosti ter delegacije in delegati, kar bi morala biti širša praksa; da težišče ne bo na usklajevanju med izvršnimi organi, temveč v delegatskih skupščinah; da delegatske skupščine delajo v glavnem kot samoupravni organi in ne kot organi politične oblasti; da izvršni organi in uprava ne ponujajo delegatom kot podlago za usklajevanje predlogov brez alternative in možnosti izbire, zaradi česar se usklajevanje zelo pogosto omejuje na ugibanje in medsebojno zoperstavljanje parcialnih interesov;

— da delegacije in delegati nasprotujejo praksi, da jim družbene probleme in osnutke sklepov posredujejo v obširnih, nerazumljivih in suhoparnih strokovnih elaboratih, temveč v kratkem in strnjem gradivu, ki mora vsebovati bistvo problemov in različne predloge za rešitev.

6. Vse organizirane družbene sile socializma se morajo vztrajno bojevati za novo prakso uresničevanja funkcij državne uprave — izvršnih in upravnih organov — in se vedno zavedati nevarnosti teženj po krepitvi političnih sil državnega aparata v smeri njegove oblasti nad družbo.

Nujno je zagotoviti takšne politične in pravne razmere, da bo država zares učinkovito in odgovorno ter v interesu samoupravnega združenega dela opravljala svoje funkcije oblasti in regulative in s tem prispevala h

krepitvi družbene vloge in pomena organizacij združenega dela ter krajevnih in interesnih skupnosti.

V naših družbenih razmerah mora biti državna uprava čedalje bolj — neposredno in po delegatskih skupščinah — »servis« združenega dela, organizirana samoupravna služba, ki je za svoje delo odgovorna delegatski skupščini.

7. Z uvajanjem in določitvijo položaja vloge in funkcij družbenih svetov je bila institucionalizirana demokratična oblika dela, ki ima pomembno vlogo pri dograjevanju in nadaljnjem razvoju političnega sistema, saj omogoča odpiranje organov družbenopolitičnih skupnosti do vseh socialističnih družbenih dejavnikov, zlasti pa omogoča vključevanje družbenopolitičnih organizacij ter znanstvenih in strokovnih ustanov v pripravljane sklepe in izvajanje le-teh.

Za uspešno delo družbenih svetov so velikega pomena izkušnje, ki jih v delo teh svetov prinašajo vsi družbeni dejavniki na podlagi svoje prakse in uresničevanja svoje vloge in odgovornosti v socialistični samoupravni družbi.

8. Na podlagi vloge organiziranih socialističnih sil v delegatskem sistemu 3. kongres samoupravljalcev opozarja na nujnost, da si družbenopolitične organizacije na čelu z zvezo komunistov bolj prizadevajo za razvijanje socialističnega samoupravljanja; delovati morajo kot notranja sila in organski del delegatskega sistema od temeljnih samoupravnih organizacij in skupnosti do skupščine SFRJ in kot dejavnik družbene zavesti v vseh konkretnih oblikah samoupravnega odločanja.

Kongres posebej opozarja na vlogo sindikata kot najširše razredne organizacije delavskega razreda in delovnih ljudi v boju za utrjevanje družbenega položaja samoupravno združenih delavcev kot vladajoče ekonomske in politične družbene sile.

Družbene organizacije, združenja občanov in drugi subjekti znanstvenega, strokovnega, kulturnega, materialnega in družbenega ustvarjanja, demokratično organizirani v delegatskem sistemu, morajo še bolj delovati kot njegova notranja gibalna sila.

Znanost in znanstvena dogajanja morajo biti dosti bolj kot doslej opora pri delu in odločanju delavskih svetov, delegatskih skupščin, izvršnih organov, strokovnih služb in vseh drugih ustvarjalnih socialističnih sil naše družbe.

9. Tretji kongres samoupravljalcev opozarja na pomen pravočasnega obveščanja delegatov za kvalificirano sprejemanje sklepov in sploh za delovanje celotnega delegatskega sistema, saj meni, da sedanje informacije še ne ustrezajo njihovim zahtevam in potrebam.

Kongres opozarja, da se delegati upravičeno pritožujejo zaradi preobsežnega gradiva, s katerim jih zasipajo vsak dan, to pa je ovira, da bi bili resnično obveščeni, kar je podlaga za stvarno odločanje.

Kongres meni, da je nujno izoblikovati celovit in notranje povezan informativni sistem v službi delovnih ljudi in njihovih samoupravnih skupnosti.

Prav tako je nujno, da tudi sredstva javnega obveščanja svoje delo še bolj prilagodijo potrebam delegatskega odločanja.

10. Tretji kongres samoupravljalcev se odločno zavzema za vsestransko odločanje

vseh subjektivnih družbenih sil za dosledno uresničevanje pobude tovariša Tita o izboljšanju kolektivnega dela, odločanja in odgovornosti v vseh organih in ustanovah političnega sistema, s čemer se učinkovito preprečujejo težnje in pojavi liderstva, karierizma, hierarhičnih odnosov in reproduciranja političnega profesionalizma ter prilaščanja samoupravnih pravic delovnih ljudi in občanov.

Kongres poudarja pomen kadrovske politike za nadaljnji razvoj socialističnih samoupravnih odnosov in pri tem posebej opozarja na pomen doslednega izvajanja družbenih dogovorov o kadrovski politiki in stalnega izpopolnjevanja le-teh, prav tako pa opozarja, da je potrebno razširjati kadrovske osnove in javno ocenjevati delo kadrov, ki so jim zaupane odgovorne družbene funkcije.

Kongres se odločno postavlja po robu vsem pojavom nedemokratskega in nesamoupravnega odločanja o kadrih v neformalnih skupinah ter sektaštvu in manipuliranju z ljudmi, formalizmu pri izvajanju družbenih dogovorov o kadrovski politiki, izigravanju razpisov in vsem drugim negativnim pojavom, ki so v nasprotju z nadaljnjim resničnim podružbljanjem in demokratizacijo kadrovske politike v celoti.

11. Na podlagi tega, da sta ustavnost in zakonitost bistvena podlaga sistema socialističnega samoupravljanja, družbene lastnine in enakopravnosti delovnih ljudi, kongres opozarja na razkorak med normativnim in stvarnim, med sprejetimi načeli in prakso, kar povzroča upravičeno nezadovoljstvo delovnih ljudi.

Ustavnost in zakonitost v našem samoupravnem družbenem sistemu se ne izraža samo v obliki klasičnih pravnih norm, temveč v njuno vsebino čedalje bolj prodirajo samoupravne družbene norme, ki postajajo prevladujoče, prav tako pa tudi moralne norme, ki nastajajo in se razvijajo kot sestavni del družbene in posebej pravne zavesti. S tem odpravljamo stare norme ravnanja, nastajajo in razvijajo pa se nove, ki so izraz

svobodne volje in interesov delovnih ljudi in občanov in sestavni del njihovega ravnanja.

Na podlagi tega kongres meni:

— da je za dosledno delovanje in uresničevanje ustavnosti in zakonitosti bistveno, da se uresničuje ustavno načelo, po katerem morajo za zakonitost skrbeti ne le pravosodni in drugi državni organi, temveč tudi samoupravni in vsi družbeni subjekti, in da so zagotovljeni javnost dela, ustrezen sistem obveščanja, odgovornost in sprejet sistem družbenih odnosov;

— da mora sistem družbene samozaščite kot samoupravna oblika podružbljanja zaščitne funkcije zlasti razvijati ustrezne metode učinkovite zaščite samoupravljanja in zlasti družbene lastnine pred različnimi zlorabami, privatizacijo, razsipništvom, nesmotrno uporabo in drugim;

— da samoupravno pravo nastaja in se razvija kot neodtujljivo pravo delovnih ljudi, da s svobodno izraženo voljo urejajo razmere in odnose svojega življenja in dela; kongres nasprotuje težnjam, da bi s preveč poudarjeno državno in samoupravno regulativo nadomestili samoupravno dejavnost in odločanje delovnih ljudi in občanov;

— da mora samoupravna delavska kontrola nenehno preprečevati razne deformacije in zlorabe in svojo dejavnost usmeriti k varstvu družbene lastnine in samoupravnih pravic delavcev, uresničevanju zakonskih določil, družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov ter drugih samoupravnih splošnih aktov ter izvajanju sklepov delavcev in organov upravljanja.

12. Kongres meni, da je odločen boj za odgovornost kot sestavni del ustavnosti in zakonitosti življenjska potreba naše družbe; da je nujen stalen in konkreten boj za uresničevanje odgovornosti, in to kolektivne in posamične; da manjka konkreten in učinkovit sistem za odkrivanje različnih deformacij in zlorab, javna kritika le-teh, zlasti pa ustrezno preganjanje in kaznovanje teh deformacij in zlorab; in da je potrebno uporabljati tudi druge ustrezne ukrepe, kot so odstavitev s funkcije, odpoklic in ostavka.

BELEŽKE:

Poglavitne naloge pri nadaljnjem materialnem in socialnem razvoju in program gospodarske stabilizacije

1. Rezultati, doseženi pri materialnem in socialnem razvoju države v minulih desetih letih, so kakovostno nova podlaga, ki omogoča, da z intenzivno in smotno uporabo proizvodnih in drugih zmogljivosti, z oporo na svoje moči in možnosti in z ustvarjalnim delom razvijamo sistem in prakso samoupravljanja in materialne možnosti za celovitejše in trdnejše zadovoljevanje osebnih in družbenih potreb delavcev in drugih delovnih ljudi. Na tej podlagi je treba odločno odpravljati vzroke za ekonomsko nestabilnost in neskladje v strukturi proizvodnje, ki so povzročili poglobljanje protislovij v ekonomskem in družbenem razvoju, okrepljeno inflacijo, visok primanjkljaj v trgovinski in plačilni bilanci in zastoj v materialnem in socialnem razvoju.

Zato je v tem trenutku uspešen boj za večjo gospodarsko stabilnost življenjski interes delavskega razreda in poglaviten pogoj tako za nadaljnji uspešen razvoj samoupravljanja in krepitev družbenoekonomskega položaja delavcev, kakor za politično trdnost v državi.

Uresničevanje ciljev in nalog, ki jih določa družbeni plan Jugoslavije za obdobje 1981—1985, bo zaradi notranjih gospodarskih težav in neugodnih razmer v svetu težavna in odgovorna naloga, izvajanje le-te pa terja popolno mobilizacijo vseh družbenih sil in realnost pri presojanju razvojnih možnosti v vseh okoljih. Na podlagi tega kongres posebej poudarja:

BELEŽKE:

— Bitko za gospodarsko trdnost in odstranjanje vzrokov inflacije je mogoče dobiti samo s povečanjem produktivnosti in sodobno organizacijo dela, bolj učinkovito izrabo danih proizvodnih in drugih možnosti, aktiviranjem notranjih rezerv in varčevanjem ter povečevanjem dohodka na tej podlagi. Najbolj neposreden interes združenega dela je, da z uporabo prednosti našega socialističnega samoupravnega družbenoekonomskega sistema zagotovi takšen obseg, kakovost in strukturo proizvodnje blaga in storitev, ki bodo zadovoljevali povpraševanje na domačem trgu in bodo konkurenčni na tujem trgu. Ta interes je treba podpirati z vsemi ukrepi ekonomske politike.

— Pri obvladovanju domačih virov inflacije mora od temeljne organizacije združenega dela do federacije prevladati spoznanje, da je mogoče porabiti samo tisto, kar smo ustvarili, in temu prilagajati vse oblike porabe.

— Pri delitvi dohodka je treba dolgoročneje določiti razmerja med akumulacijo in porabo, zlasti osebno in družbeno. Nujno je krepiti akumulativno sposobnost organizacij združenega dela. Akumulacija temeljnih organizacij združenega dela mora rasti hitreje, sredstva za porabo pa počasneje kot dohodek.

Za odpravljanje motenj na tržišču in ustvarjanje trdnejših razmer za gospodarjenje je treba zagotoviti hitrejšo rast materialnih in finančnih rezerv v organizacijah združenega dela in družbenopolitičnih skupnosti.

Zastaviti je treba odločen boj za zmanjšanje administracije in stroškov administrativnega poslovanja ter drugih izdatkov, ki jih financiramo iz proračunov družbenopolitičnih skupnosti.

— Nujna je nenehna akcija za uresničevanje ciljev in nalog srednjeročnih planov. Potrebno je določiti pogoje, sredstva in odgovornost za uresničitev tistih ciljev in nalog, ki bodo odločilno prispevali k izboljšanju neugodne strukture gospodarstva, skladnejšemu regionalnemu razvoju države in usposabljanju gospodarstva za uspešno tekmovanje na mednarodnem tržišču.

— Temeljno merilo za nadaljnji razvoj proizvodnih sil in za spremembo obstoječe strukture proizvodnje so dosežki svetovne produktivnosti in sposobnost organizacij združenega dela, da se čim bolj enakopravno vključujejo v mednarodno delitev dela. To je tudi bistvena zahteva politike gospodarske stabilizacije in pogoja za hitrejši razvoj proizvodnih sil in za tehnološki napredek. Krepitev izvozne sposobnosti našega gospodarstva pomeni neposredno nalogo in dolgoročno razvojno usmeritev, ki terja ustrezno strategijo na področju ekonomskih odnosov s tujino, jasno zasnovo svojega tehnološkega razvoja in nadaljnji razvoj uvožene tehnologije, da bi postopno zmanjševali sedanjo tehnološko odvisnost od tujine in razvijali višje oblike sodelovanja na podlagi združevanja organizacij združenega dela pri skupnih projektih in skupnih vlaganjih.

— Sodelovanje z deželami v razvoju je naša strateška ekonomska in politična naloga. Vsestransko sodelovanje s temi deželami je del usmeritve k večji opori na svoje moči in pot za postopen razvoj novih ekonomskih odnosov in združevanje sil v akciji za spremembo sedanje nepravične mednarodne ekonomske ureditve.

— Hkrati z razvojem proizvodnje energije in surovin je naloga, ki je izrednega pomena za izvajanje gospodarske stabilizacije, tudi razvoj kmetijstva in proizvodnja hrane, s katero bomo krili čedalje večje notranje potrebe in zagotavljali presežke za izvoz. Nujno je ustvariti materialne, ekonomske in družbene razmere za razvoj in stabilizacijo kmetijske proizvodnje v obsegu, strukturi in kakovosti, za katere so nedvomne možnosti. Velike, zdaj neobdelane površine kmetijskega zemljišča ne smejo ostati neizrabljene. Prav tako je treba povečati donose na individualnih posestvih. Moramo biti v koraku z napredkom kmetijstva v razvitih deželah, zlasti pri živinoreji. Kongres podpira sprejem posebnega dogovora o uresničevanju politike razvoja kmetijstva in spremljajoče industrije.

— K uresničevanju teh ciljev bo prispevalo združevanje dela in sredstev kmetov v zadrage, organizacije kooperantov in druge oblike sodelovanja z družbenimi posestvi. V tej smeri morajo delovati tudi spodbujevalni ukrepi razvojne in ekonomske politike. Povezovanje proizvodnje in trgovine ter vzpostavljanje neposrednih vezi med proizvajalci in samoupravno organiziranimi porabniki sta bistveni predpostavki za stabilen razvoj kmetijske proizvodnje.

Kongres se zavzema, da se z zagotovitvijo varnosti kmetov pri pridobivanju dohodka z delom in sredstvi v osebni lasti in z družbeno podporo ustvarijo možnosti za večjo proizvodnjo hrane za tržišče.

— Politika hitrejšega razvoja gospodarsko premalo razvitih republik in najhitrejšega razvoja SAP Kosova je bistven pogoj za skladnejši razvoj države v celoti in za uresničevanje enakopravnosti narodov in narodnosti republik in pokrajin. Samoupravno združevanje dogovorjenega dela sredstev sklada federacije za hitrejši razvoj gospodarsko premalo razvitih republik in SAP Kosovo mora omogočiti bolj smotno delitev dela in tesnejše ekonomsko in tehnološko sodelovanje na enotnem jugoslovanskem tržišču na podlagi trajnejših dohodkovnih odnosov med organizacijami združenega dela razvitih in premalo razvitih območij. V ta namen morajo federacija, republike in pokrajini v svojih družbenih planih in programih določiti konkretne naloge svojih organov, gospodarskih zbornic in drugih združenj združenega dela;

— uresničevanje politike najhitrejšega razvoja SAP Kosovo terja posebno skrb celotne jugoslovanske skupnosti. Kongres poudarja, da so potrebni dodatni ukrepi, da bi pri razvoju SAP Kosovo v naslednjem obdobju naredili odločilen zasuk, ki pa ga morajo spremljati bistvene spremembe v razvojni politiki SAP Kosovo, in sicer takšne, da se bodo razvijale tiste dejavnosti, ki bodo omogočile odpiranje večjega števila delovnih mest in večji dohodek v primerjavi s sredstvi, ki so vložena.

2. Poglavitna elementa ekonomskega in družbenega položaja in socialne varnosti delavcev sta zaposlovanje in zaposlenost. Kongres opozarja, da je treba širiti možnosti za produktivno zaposlovanje v gospodarstvu in družbenih dejavnostih. Vsi delavci imajo obveznost in odgovornost, da ustvarjajo pogoje za hitrejšo zaposlovanje zlasti mladih in strokovno usposobljenih ljudi.

Večje zaposlovanje je treba spodbuditi

tudi z boljšo izrabo obstoječih zmogljivosti in z delom v več izmenah, kjerkoli je to mogoče, z zmanjševanjem dopolnilnega in nadurnega dela, doslednim izvajanjem pravice do pokojninskega in invalidskega zavarovanja in drugim.

Kongres poudarja, da je za reševanje problemov zaposlovanja nujna hitrejša preobrazba izobraževalnega sistema v skladu s potrebami združenega dela.

Z večjim materialnim in družbenim vrednotenjem proizvodnega dela in z drugimi ukrepi kaže spodbujati odločanje mladih za deficitarne poklice, hitrejšo prekvalifikacijo delavcev in večjo gibljivost, s čimer bi zadostili potrebam združenega dela in zmanjšali število nezaposlenih oseb.

Nujno je racionalizirati administrativna in podobna dela, ki so se v minulem desetletju precej razširila, in bistveno zmanjšati število zaposlenih pri teh delih od temeljne organizacije združenega dela do vseh družbenih ustanov.

Z večjim materialnim in družbenim vrednotenjem proizvodnega dela in z drugimi ukrepi kaže spodbujati odločanje mladih za deficitarne poklice in prekvalifikacijo delavcev in njihovo večjo gibljivost, s čimer bi se bistveno zmanjšal razkorak med razpoložljivimi delovnimi mesti in številom nezaposlenih delavcev. Na tem področju je mogoče razmeroma hitro pričakovati ugodne rezultate, če se bo družba v celoti zavzela za takšno politiko in če bomo le-to dosledno izvajali.

Zaostajanje razvoja drobnega gospodarstva navzlic pogosto ponavljanim opredelitvam o njegovem pomenu opozarja na to, da niti v gospodarstvu niti v družbenopolitičnih skupnostih tega ne razumejo in mu nasprotujejo. To je tudi razlog, da ne sprejemajo ukrepov, ki bi spodbujali razvoj drobnega gospodarstva. Le-to bi prispevalo k bogatenju gospodarske strukture, ki je zdaj precej poenostavljena, k večanju učinkovitosti vsega gospodarstva in tudi k povečanju produktivne zaposlenosti. Posebej je treba spodbujati hitrejšo zaposlovanje na podlagi dela s sredstvi v zasebni lasti občanov in s pogodbenimi organizacijami, saj je na vsem tem področju še vedno sektašenje, zlasti v občinah. S tem bodo nastajale tudi ugodnejše razmere za zaposlovanje naših povratnikov iz tujine.

3. Sedanje razmere na stanovanjskem področju ne zadovoljujejo in ne odpirajo možnosti, da bi bilo mogoče v oteženih razmerah materialnega razvoja uspešno reševati stanovanjsko vprašanje na sedanji način, zlasti ko gre za delavce v materialni proizvodnji. Nujno je zagotoviti vse potrebne materialne in druge pogoje, da bodo to vprašanje uspešno reševali sami delavci predvsem s svojimi močmi in ob podpori družbe z ekonomskimi in drugimi ukrepi, zlasti s kreditno, davčno, urbanistično in zemljiško politiko. Ena izmed prvenstvenih nalog na tem področju je oblikovanje ekonomske bolj upravičenih odnosov pri uporabi in vzdrževanju sedanjega stanovanjskega sklada. S stanarinami bi morali zagotoviti najmanj enostavno reprodukcijo stanovanjskega sklada. Spremembe stanarin je treba uveljavljati tudi s politiko nadomestila za tiste kategorije delavcev, ki ne morejo kriti povečane stanarine.

Delovanje stanovanjskih interesnih skupnosti ni ustrezno. Zagotoviti je treba, da bo

odločanje o politiki stanovanjske zidave in o sredstvih, združenih v ta namen, temeljilo na samoupravni podlagi, to je, da o njih odločajo tisti, ki jih združujejo, ob stanarini pa morajo odločati tudi o vzdrževanju obstoječega stanovanjskega sklada. Kongres prav tako opozarja na nujnost, da proizvodnja stanovanj oziroma materialov in opreme za stanovanjsko zidavo dobi ustrezno prednost v razvojnih planih organizacij združenega dela, občin, pokrajin in republik.

4. Koncentracija prebivalstva v velika mesta in industrijska središča je povzročila velike stroške urbanizacije, ki jih gospodarstvo v teh središčih težko zmore. Obenem so cela območja države, ki jih ni zajel ekonomski, socialni in urbani razvoj, to pa je še okrepilo pritisk prebivalstva na mesta in zapuščanje vasi in kmetijstva. Kongres se zavzema za upočasnjevanje rasti mestnega prebivalstva, zlasti v velikih mestih, in za bolj vsestranski ekonomski, socialni in urbani razvoj vasi in mešanih naselij.

5. Kongres poudarja, da je potrebna krepitev razredne delavske solidarnosti kot bistvenega elementa socialističnega samoupravljanja in socialne politike. V zvezi s tem se kongres zavzema:

— za uveljavitev razredne delavske narave solidarnosti, ko so posamezni deli delavskega razreda objektivno znajdejo v ekonomskih težavah; obenem se kongres postavlja po robu uporabi načela solidarnosti, ko gre za kritje slabega in neodgovornega dela in poslovanja ter napak pri investicijskih in drugih poslovnih odločitvah;

— za samoupravno dogovarjanje o varstvu najnižje osebne in družinske ravni za delavce z nizkimi osebnimi in družinskimi prejemki in v skladu s tem tudi o zajamčenih osebnih dohodkih. Prav tako se je treba dogovoriti za minimalne ravni zadovoljevanja posameznih skupnih potreb.

Tretji kongres samoupravljalcev Jugoslavije se obrača na delavski razred in vse delovne ljudi proizvodnega, strokovnega, znanstvenega in kulturnega dela in ustvarjanja v naši državi, na vse samoupravne organizacije in skupnosti, delegacije, delegate in delegatske skupščine in vse organizirane sile socialistične zavesti in akcije s prepričanjem, da so stališča in sklepi kongresa izhodišče za najširšo akcijo delavskega razreda in delovnih ljudi, njihovih samoupravnih organizacij in skupnosti, družbenopolitičnih in drugih družbenih organizacij in organov družbenopolitičnih skupnosti pri reševanju nalog in problemov, pred katerimi je danes naša družba.

Kongres se je odkrito soočil s sedanjimi zelo resnimi težavami našega materialnega in družbenega razvoja in opozoril na vzroke, korenine in družbeno naravo teh težav. Prav to mu je tudi omogočilo, da zanesljivo in z optimizmom spozna in določi sredstva, poti in perspektive za upešno premagovanje teh težav.

Neodvisna, socialistična in samoupravna Jugoslavija je dosegla velike materialne in družbene rezultate. Z dosežki pri svojem razgibanem materialnem razvoju in s korenitostjo revolucionarnih preobrazb v družbenih odnosih je dosegla viden položaj v svetu. Zda imamo sodoben, kvalificiran in izobražen delavski razred, ki se zaveda, da iz dneva v dan čedalje bolj postaja gospodar svojega

BELEŽKE:

dela in življenja brez posredovanja države ali kake druge odtujene družbene sile. Imamo delovne ljudi, svobodne in nadarjene ustvarjalce vseh materialnih in duhovnih dobrin naše države. Imamo svobodne, enakopravne in pobratene narode in narodnosti, ki jih povezujejo skupna usoda in enotni zgodovinski interesi. Imamo sodobne materialne proizvodne sile, tehnologijo in znanost, ki je sposobna biti proizvodna sila družbe. Imamo sodobne industrijske zmogljivosti, ki imajo velikanske rezerve in možnosti za kakovostno in visoko produktivno proizvodnjo.

Naše največje in še neizrabljene rezerve in naša največja moč so v samem resnično demokratičnem in globoko človeškem sistemu socialističnega samoupravljanja, v njegovih zgodovinskih prednostih pred drugimi družbenimi sistemi, v njegovi sposobnosti, da na programskih opredelitvah in politiki Zveze komunistov Jugoslavije, ob dejavnem prizadevanju vseh drugih subjektivnih družbenih

sil razvija množično samozavestno družbeno in delovno pobudo samoupravljalcev-delavcev, kmetijskih proizvajalcev, strokovnjakov, organizatorjev proizvodnje, znanstvenih in kulturnih delavcev in vseh drugih ustvarjalcev pri skupnem plemenitem delograditvi trdnejših razmer za čedalje bogatejše in čedalje bolj svobodno življenje delovnega človeka.

Sleherni poskus, da bi omajali revolucionarne pridobitve našega delavskega razreda, bratstvo, enotnost in enakopravnost narodov in narodnosti Jugoslavije ter neodvisnost, ozemeljsko celovitost in nedotakljivost meja Jugoslavije, bo naletel na najbolj odločen odgovor delavcev, delovnih ljudi in občanov Jugoslavije.

Protirevolucionarna dejavnost sovražnih elementov na Kosovu še enkrat opozarja, da je potrebna vsestranska akcija vseh organiziranih socialističnih sil in vseh delovnih ljudi pri nadaljnjem razvoju samoupravljanja, krepitvi vsestranskih vezi med delavci in de-

lovnimi ljudmi, utrjevanju razredne enotnosti in razvijanju mednarodnih odnosov na podlagi popolne enakopravnosti ter povezovanju in enotnosti vseh naprednih sil naše družbe. Nacionalizem je reakcionarna sila in je kot takšen nevaren za neposredne in dolgoročne interese narodov, je sila, ki vleče nazaj, zavira oblikovanje socialistične zavesti, razbija enotnost delavskega razreda in zapira socialistično perspektivo.

Delavski razred s takšno materialno osnovo in položajem v družbi, pod vodstvom zveze komunistov in ob vsestranskem angažiranju delovnih ljudi in občanov v socialistični zvezi delovnega ljudstva, zvezi sindikatov, zvezi borcev in zvezi mladine ter vseh drugih oblikah organizirane družbene akcije ima vse pogoje in možnosti, da razvija družbo socialističnega samoupravljanja, bratstvo in enotnost narodov in narodnosti, nacionalno enakopravnost in odgovornost republik in pokrajin za vsestranski napredek jugoslovanske skupnosti.

Organiziranje razprave o osnutku resolucije 3. kongresa samoupravljalcev Jugoslavije

Skladno s sprejetimi načrti priprav na 3. kongres stopamo z obravnavo osnutka resolucije, ki ga objavljamo v tej prilogi, v najpomembnejšo fazo. Ta obravnava mora biti zastavljena tako, da bo pripomogla k hitrejšemu napredku pri razvijanju samoupravnih odnosov.

Koordinacijski odbor Slovenije za pripravo 3. kongresa samoupravljalcev Jugoslavije poziva k taki zagreti in konkretni obravnavi vse organizacije združenega dela, družbenopolitične organizacije in skupnosti na vseh ravneh. V akcijskem načrtu poudarja, naj bodo te razprave pripravljene tako, da se bodo udeleženci na podlagi lastne aktivnosti v pripravah na kongres in na podlagi ocene samoupravne organiziranosti ter uveljavljanja družbenoekonomskih odnosov v delegatskem sistemu podrobno in konkretno opredelili tako za nadaljnjo lastno aktivnost kot do osnutka resolucije. Razprava o osnutku resolucije mora omogočiti, da bo — upoštevaje sedanji družbenoekonomski položaj delavcev, izražena polna podpora sprejetim rešitvam za nadaljnji razvoj samoupravljanja.

Glede na kratek čas za obravnavo osnutka — saj bo kongres od 16. do 18. junija letos — odbor opozarja, naj organi družbenopolitičnih organizacij, družbenopolitičnih skupnosti, samoupravni organi OZD ter društev omogočijo delavcem in delovnim ljudem razpravo o vsebini osnutka resolucije od 25. maja do 10. junija letos.

Delavski sveti v organizacijah združenega dela, organi samoupravnih interesnih skupnosti naj na razširjenih sejah ob udeležbi članov organov družbenopolitičnih organizacij in delegatov družbenopolitičnih skupnosti in samoupravnih interesnih skupnosti razpravljajo o osnutku resolucije, se opredelijo do stališč, izoblikujejo svoje predloge ter se dogovorijo o organiziranju razprav na zborih delavcev (oziroma v samoupravnih delovnih ali sindikalnih skupinah), na katerih naj sprejmejo predlagana stališča in predloge k resoluciji.

Razprava v občinah in krajevnih skupnostih bo tekla po načrtih občinskih koordinacijskih odborov za pripravo 3. kongresa samoupravljalcev, s tem da jo bodo prilagajali vsebinskim smotrom in se izogibali slehernemu formaliziranju.

Če želimo, da bo v razpravo vključena tudi ocena aktivnosti vseh družbenih dejavnikov in opredeljen njihov odnos do vsebine, velja obravnavati resolucijo v krajevni skupnosti na razširjeni seji predsedstva krajevne konference SZDL s člani sveta krajevne skupnosti ter z vodji delegacij za skupščino družbenopolitične skupnosti in skupščine SIS s predhodno razpravo v posameznih družbenopolitičnih organizacijah in množičnejših družbenih organizacijah in društvih v krajevni skupnosti.

Tako organizirano razpravo v krajevnih skupnostih bomo sklepali in povzemali na sejah predsedstva občinske konference

SZDL, z vso odgovornostjo posameznih družbenopolitičnih ter družbenih organizacij in društev, ki se vključujejo v delo socialistične zveze.

O vsem tem naj delegati samoupravnih organov in člani družbenopolitičnih organizacij poročajo koordinacijskemu odboru v občini, ki je dolžan sproti spremljati razprave ter vse predloge k resoluciji posredovati odboru za sklic in pripravo 3. kongresa samoupravljalcev Jugoslavije v Beogradu, Trg Marksa i Engelsa 5 (en izvod pa koordinacijskemu odboru Slovenije za pripravo 3. kongresa samoupravljalcev Jugoslavije, Ljubljana, Dalmatinova 4).

Koordinacijski odbori v občinah (ob vključevanju delovnih skupin po tematskih področjih) so dolžni skupaj s predsedstvom občinskega sveta zveze sindikatov in predsedstvom občinske konference SZDL spodbujati razprave v organizacijah združenega dela in krajevnih skupnostih ter opredeliti, kdo bo nosilec (ZK, sindikat, SZDL, ZSMS) razprav in načine razprav. Prav tako naj proučijo možnosti za posebne razprave v zborih občinskih skupščin, posebno v zboru združenega dela.

Treba je poskrbeti tudi za to, da bodo izvoljeni delegati za 3. kongres obveščeni o temeljnih opredelitvah in predlogih iz javne razprave. Povsod, kjer je mogoče, naj se delegati vključujejo v razprave tudi kot njihovi nosilci.

Ureja uredniški odbor: Franček Kavčič,
Boštjan Pirc, Nataša Pobega, Peter
Štefanič in Majda Žlender